

Zsófia Czako

OTKUCAJ SRCA

LEYKAM
international

Zsófia Czako

OTKUCAJ SRCA

LEYKAM international

NAKLADNIK
Leykam international d.o.o., Ilica 42, HR-10000 Zagreb
www.leykam-international.hr

ZA NAKLADNIKA
Jürgen Ehgartner

UREDNICICA
Eugenia Ehgartner

PRIJEVOD S MAĐARSKOGA
Lea Kovács

LEKTURA I KOREKTURA
Neli Mindoljević

© Leykam international d.o.o. i Lea Kovács, Zagreb 2025.
Nijedan dio ove knjige ne smije se umnožavati,
fotokopirati ni na bilo koji drugi način reproducirati
bez nakladnikova pismenog dopuštenja.

Naslov originala: „Szívhang” by Zsófia Czakó
© Tilia Cultural Agency LP.

Knjiga je objavljena uz financijsku potporu
Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske.

Republika
Hrvatska
Ministarstvo
kulture
i medija
Republic
of Croatia
Ministry
of Culture
and Media

ISBN 978-953-340-225-3

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Nacionalne
i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 001282394.

FOTOGRAFIJA AUTORICE
© Attila Busák

GRAFIČKO OBLIKOVANJE
Tvrtko Gregurić

TISKARA
Denona d.o.o., Zagreb

Tiskanje dovršeno u listopadu 2025.

Zsófia Czakó

OTKUCAJ SRCA

roman

Prijevod s mađarskoga
Lea Kovács

Zagreb, 2025.

Marciju

Ono čega sam se bojala, dogodilo se. Bolničar je stajao pred mojim krevetom i uzviknuo mi ime, a ja sam se, stežući gaćice s uloškom, potpuno smrznula. Taj glas, taj snažni, ugodno duboki muški glas opojno je lebdio i odjekivao zrakom. Nije htio otići iz sobe. Prvo je proletio pred Évikinim podbuhlim ljubičastim, pa pred Fridinim mršavim, koščatim, a onda pred Briginim tupastim licem, da bi se naposljetku odbio od prljavih zidova. Mora da su nekoć bili lijepi bijeli, radnici su ih žbukali, gletali, polirali i bojili, ali odonda se toliko toga dogodilo, toliko se puta oglasilo podnevno zvono u gradu i toliko je žena prošlo kroz ovo mjesto da su pohabani zidovi posivjeli i požutjeli oko pukotina vremena. Nisam mogla dokučiti odakle bolničkim zidovima takva sivkasto-žuta nijansa. Cigarete? Povraćanje? Plač? Isparavanja iz bolničke kantine? Nema novca za obnovu. A da ga ipak ima, ovaj bi odjel trebalo isprazniti, a kamo bi onda s nama, kamo bi preselili sve stanarke sobe C? Soba C, ili ciganska soba, kako ju je među sobom zvalo osoblje, „gošće” sobe, a onda i ja sama, koja sam joj bila stanarka na samo jedan dugi dan. U bolničkoj sobi C nitko ne bi ostao dulje od dan ili dva, prolazni promet, parkiranje zabranjeno, čekanje dopušteno.

Ime mi je i dalje odzvanjalo u ušima, kao da se odbilo od zida i, pavši mi na glavu, dobro me odalamilo. Jesam li zato postala toliko kolebljiva i plašljiva? Ili

ipak ne? Jer već sam gotovo trideset sati strepila da će taj muškarac doći, ući u sobu i taj put prozvati mene, i evo ga sada, tu je i čeka, mene čeka u toj, istodobno posivjeloj i požutjeloj, iznošenoj odori bolničara i ako ne reagiram dovoljno brzo, odmah će početi vikati na mene kao na Ciganke*. Gledala sam ga onako kako valjda osuđenik gleda krvnika prije svoga smaknuća. Bojala sam ga se. Bojala sam se njegova glasa, njegove nestrpljivosti, njegova bijesa, a najviše toga da će me zamrziti, vikati na mene i prema meni biti grub. U bilo kojoj drugoj situaciji, mislila sam, ne bih se dala. Tada bih ustala i jednostavno otišla. Ali sada, kamo bih uopće mogla odavde? Tko bi me odveo u operacijsku dvoranu ako ne on? Kod njega su krevet, ključ za lift, ceduljica s brojem sobe, ja mogu ići samo s njim, biti s njim, njega moram slušati, s njime moram biti u dobrim odnosima. Stajao je na otvorenim vratima bolničke sobe i još strpljivo čekao da ustanem i legnem na krevet s kotačićima, i znala sam da će me, od trenutka kad na njega legnem, smatrati bolesnicom jer ležim na krevetu jednog bolničara, prepuštena na milost i nemilost bolničaru koji prevozi bolesnike na području bolnice. Kakva moć!

U tome napetom i nervoznom iščekivanju zbunjeno me pogledala moja teta Edit. Nosila je elegantan tijesan kostim i pitala me zašto ne ustajem, zašto ne radim što trebam, ovakva ne sličim sebi, ovakva neću dobiti čistu peticu. Teta Edit, odgovorila sam u sebi, sjećate se onoga školskog natjecanja u recitiranju kad sam se

* Izraz Ciganka, Ciganin u ovoj se knjizi navode u neutralnom smislu (sve su opaske prevoditeljičine).

pripremala s vama i naposljetku nisam ništa osvojila? Još i sada jasno čujem njezin glas kako proglašava pobjednike. Prvo dobitnika posebne nagrade, zatim trećeg, pa drugog mjesta, i ostalo je još samo prvo mjesto, i onda sam pomislila, nije moguće da ništa neću osvojiti, ja koja sam baš s tetom Edit deset puta dnevno vježbala onu usranu pjesmu, toliko sam se uživjela u to da postanem stablo divlje jabuke da sam pritom čak uspjela i zaplakati. A vi, teta Edit, s tom vašom ljubičasto-sijedom kosom, prišli ste mikrofonu, ali niste izgovorili moje ime, već ime Katinke Buzási, koja je također bila vaša učenica, zajedno ste vježbale pjesmu *Mama*^{*}, a to stvarno nije težak zadatak, znaju je i svi ostali, znala bi je recitirati čak i moja mala nećakinja, a onda kad se začulo ime, napokon su iščeznuli snažno lupanje srca koje sam osjećala u grlu, mučnina koja ga je pratila i čudan osjećaj u stražnjici da moram hitno na WC. Teta Edit, molim vas, biste li eventualno mogli nešto poduzeti da se ni ovaj put ne začuje moje ime kad bolničar ponovno zausti? Teta Edit nije odgovorila.

Zanimljivo je, pomislila sam, da je taj muškarac već u trenu kad je kročio u sobu znao da je to ime moje ime, da može pripadati samo meni. Nije Farkas, nije Csóka, nije Lakatos i nije Kanalas. Da, jer smo se upoznali već jučer, kad je došao po ostale djevojke. Jedino sam ja plavokosa, jedino sam ja bljedoputa i jedino si ja mogu priuštiti da plačem. 'Ajde više, mamice, gra-knula je Évike iz kuta nasuprot meni, mašući uokolo

* Pjesma izvornog naslova *Mama* mađarskog pjesnika Attila Józsefa. Stablo, pak, divlje jabuke javlja se u njegovoj pjesmi *Szeretném, ha valdalfala lennék* (*Volio bih da sam drvo divlje jabuke*).

kao da nešto oko sebe rastjeruje. Mora da se maločas pribrala iz polusna, a znala je da je poslije mene ona na redu. Svejedno je zadrijemala bez pol muke, ni prvi ni posljednji put. Je, sad se više nemaš šta živcirati, nadovezala se Frida, a kad sam je pogledala, vidjela sam kako mi se krezubim ustima srdačno smiješi. U krilu joj je ležao ostatak večere od prethodnog dana, poluprazna konzerva jetrene paštete, a prošlo je već i podne. Doručak je izostao zbog zahvata, a ručak još nije dobila. Brigi je sjedila na rubu kreveta i zurila u mene otvorenih usta, kao da ne shvaća zašto sam i dalje ovdje, zar sam invalidna?, zar nisam čula da me zovu?, neka idem!, jer će se inače zbog mene otegnuti još i njezina operacija, pa ona neće stići ni na autobus za Gyöngyös u četiri, a kamoli na onaj u tri.

Duboko sam udahнула, pa polako ispuhala zrak. Gaćice s uloškom pažljivo sam sakrila ispod jastuka da mi poslije operacije budu pri ruci, ali da se u međuvremenu ne zaprljaju. Imala sam osjećaj da je prljav čak i zrak, i da je zbog toga zid postao žut i siv, i da će ta žuta i siva prljavština zaprljati moje gaćice s uloškom. Jastuk, navlaku i plahtu donijela sam od kuće, tako da s njima neće biti problema, oni će mi paziti na čistoću gaćica, temeljito sam promislila namještajući jastuk na krevetu da bi lijepo izgledao dok sam ja u operacijskoj dvorani. Ustala sam mirno i tiho, bez riječi, kao uzorna učenica koja ide k ravnatelju po priznanje, jer kad već kasnim, neka mi barem stil bude izvrstan. Za uzorno vladanje, marljivost i društveni rad uručujem pohvalu ravnatelja, rekla je teta Edit.

Dobro je, 'ajde, dušo, samo naprijed, opet je razbio tišinu Évikin promukli glas. Divila sam se njezinoj

hrabrosti što je sposobna bilo kada izgovoriti bilo što što joj prođe kroz glavu, i što se vjerojatno nikada, ni na trenutak ne cenzurira. Zavidjela sam joj. Umjesto da se okrenem prema njoj, zatvorila sam oči, ali sam pred sobom i dalje vidjela njezino naborano, okruglo lice nalik na engleskog buldoga, i zbog njezina sam suosjećajna, tužna pogleda odjednom osjetila neutaživu ljubav prema njoj. Nisam htjela da me bolničar odvede iz sobe u kojoj već više od jednog dana strepim. Nisam htjela ostaviti Éviku i Fridu, ni Brigi, ni svoj krevet, htjela sam ostati s njima u poznatom užasu, kao zatočenica koja nije u stanju napustiti svog mučitelja i podrumsku sobu u kojoj je drži taocem. Vidjela sam Évikin sumnjičav, prijek pogled dok, oslonjena na uzglavlje kreveta, netremice gleda bolničara. Još nije obukla kirurški mantil, unatoč tomu što su je medicinske sestre više puta zamolile, ostrugat će mi majom, kretenu, rekla je sinu ujutro telefonom, a onda se pozdravila rekavši, sere mi se za tebe, govno jedno, seronjo.

Već sam ležala na nosilima kad sam otvorila oči i pogledala žućkasto-sivi strop koji se iznad neonskih cijevi polako pokrenuo. Zavoju, mali zveket, izbočina, glavom sam udarila o podstavljeni madrac, je li uopće dezinficiran, projuri mi pitanje kroz glavu, zatim smo došli na ravno, a neonske su se cijevi ubrzale, gotovo jezdeći nad nama. Jedno upaljeno, jedno prljavo, jedno svjetlucavo, jedno prljavo, jedno treperavo, što je i prljavo. Vrata, ovdje smo se muž i ja jučer rastali, odavde nije smio dalje, pa sam se ovdje rasplakala. Sinoć bih ovamo bila došla i po sendvič da mi je medicinska sestra dopustila, jer sam ja, glupača, kao školarka,

cijukavo upitala ljutitu ženu za pultom, u kojoj sam prepoznala svoju tetu Edit, sestru, molim vas, smijem li preuzeti sendvič od mog muža, koji čeka tu na vratima? Ne smijete, urlala je gotovo neartikulirano, kao bijesan lav. Mora da je ovako izgledala Évike prije tridesetak godina, štene buldoga, bez bora. Usta su joj se gotovo pjenila dok je urlala, ne smijete preuzeti, ne, ne, a onda se druga medicinska sestra, kao mršav i tih miš, gotovo nečujno iskrala iz sobe za medicinske sestre iza pulta, zrak je oko nje bio hladan i mrtav kad je podignula bezbojan pogled prema meni i strogo, ali popustljivo rekla samo, ja ću ga preuzeti. Kao da lebdi polumračnim hodnikom, otišla je do vrata, gdje nisam uspjela vidjeti ni Lajosovu nadlanicu, nego je samo sendvič sa salamom zamotan u aluminijsku foliju načas zasvjetlucao među košćatim prstima medicinske sestre. Možda im se nije svidjelo, pomislila sam, što nisam pojela večeru. Ali tu sam pomisao i odagnala jer sam svoju porciju, konzervu jetrene paštete s kriškom kruha, dala Fridi jer joj nije došao muž s novcem i njezinim stvarima, pa je ona, trudna, pored svoje porcije ostala gladna.

U lift smo ušli nas dvoje, nepoznati muškarac i ja. Vozio me prema operacijskoj dvorani, i znala sam da će se uskoro vratiti po ostale, to mu je posao, to radi iz dana u dan, gura pacijente između operacijske dvorane i bolničke sobe, uključujući i žene na pobačaj. Zacijelo je zbog toga bio toliko ravnodušan da sam se osjećala kao da ne gura mene, već sedamdeset kilograma mesa od hladnjače do mesnice, s jednog mjesta na drugo. Bilo mi je drago da u bolnici zbog epidemije nije bilo posjeta, pa nas barem ni muž ne može vidjeti. Nije

mogao vidjeti kako me taj nesretnik na tim ružnim, prljavim kolicima gura prema operacijskoj dvorani jer bi onda zaplakao i on, situacija je izgledala tako dramatično, a ništa me nije boljelo, nisam bila ozbiljan pacijent, mene je bolničar samo vodio na kiretažu jer mi je plod odumro u maternici. Trošni strop lifta odjednom je zaklonila bolničarova maljava ruka koja mi se ispružila iznad glave i nešto mi smjestila na prsni koš. Pogledala sam i vidjela da je to papirnati rupčić. Nepoznati muškarac, taj pregorjeli mesar, ljubaznim mi je, nježnim glasom i posve drukčijim tonom od onoga kojim se maločas derao na djevojke, stanarke sobe C, rekao da ne treba plakati, sljedeći put će uspjeti.

Odjednom, lift se uz glasan tup udarac zaustavio na četvrtom katu. Broj na digitalnom zaslonu vidjela sam kad mi se tijelo, zajedno s nosilima i bolničarom, na trenutak podignulo u zrak. Stezanje je u grlu popustilo, a rupčić bačen na prsni koš pao je na pod. Vrata lifta tiho su se otvorila, strop je ponovno krenuo i ubrzo smo stigli u svijetao hodnik. Nisam se ni morala osvrnuti jer sam već i po stropu mogla ustanoviti da sam došla u obnovljeno krilo zgrade. Nakratko sam odahnula, preplavljena zahvalnošću i ljubavlju prema bolnici što me neće operirati na prljavom odjelu na kakvu sam dotad ležala. Od sjaja snježnobijela stropa u novom krilu gotovo su me zaboljele oči. Toliko sam se iznenadila da sam čak prestala plakati. Kao da smo kročili u neko drugo carstvo. Kao kad tijekom gledanja televizije promijenimo kanal, pa iz zagušljiva, vlažna i mračna hodnika, gdje ubojica čeka svoju žrtvu, samo jednim pritiskom na tipku dospijemo u neki prekrasno održavan, druželjubiv park gdje psi trče uokolo,

zaljubljeni se ljube i šarmantan glumac sramežljivo trepće u kameru. Na mjestu prijavih neonskih cijevi bile su prekrasne nove led žarulje.

Lagano sam okrenula glavu ustranu. Čak su mi i gotovo blještavo bijele pločice koje prekrivaju zidove bile umirujuće čiste. Žarulje su mi jarko sjale u oči te sam se zapitala koliko je hodnik dug, kamo me ovaj čovjek vodi. Podignula sam glavu. Nedaleko, samo koji metar dalje, čekala je žena odjevena u plav kirurški mantil. Samo sam po njezinoj sitnoj i mršavoj građi mogla zaključiti da je žena, jer osim očiju nisam vidjela gotovo ništa. Usta joj je prekrivala plava maska, a kosu plava kapa. Oči su joj se srdačno smiješile, baš kao i kod moje tete Edit kad je dijelila svoje završne svjedodžbe. Stajala je ondje, tako puna ljubavi, kao da godinama čeka samo mene, a kad smo stigli do nje, glas joj je u tišini sterilnog hodnika zazvonio kao božićni praporang, ja ću preuzeti odavde, Ákose, hvala ti. Bila sam joj zahvalna na pogledu i svidjelo mi se što se nepoznati muškarac, kojeg sam usput jako zavoljela, zove Ákos. Ako me Ákos sada ostavi, onda njegovu ulogu preuzima ova žena zvonka glasa, ona će biti odrasla, a ja malo dijete, to je dobro. Osjećala sam da će paziti na mene. Ime mi je izgovorila gotovo tepajući. Ákos se već okrenuo i pošao svojim poslom, pošao po sljedeću ženu, po sljedeću kiretažu, po Éviku i Brigi, jer Fridi su liječnici dali još jedan dan, za slučaj da samostalno iskrvari. Slutila sam da njima neće dati rupčić i da one neće ni plakati. Ne zato što se ne boje, već zato što ne smiju. Jer samo slabi plaču. Žena odjevena u plavo pregledala je dokumente pričvršćene na tvrdu ploču, pa opet podignula divno ljubazan pogled prema meni, nagnula

mi se bliže, pogledala me u oči i slatkim glasom rekla, sada pričekajte ovdje, ne idite nikamo, vraćam se za nekoliko minuta. Pa kamo bih i mogla otići, gledala sam za njom zbunjeno kad su joj plavi lik progutala vrata s natpisom operacijska dvorana tri.

Otvorila su se neka druga vrata i preda mnom se pojavio muškarac u plavu kirurškom mantilu. Bio je visok i maljav, ispod kape su mu izvirivale neukrotive crne vlasi, a kad je skinuo masku, vidjela sam mu lice i lijepo njegovanu bradu. Duboko je uzdahnuo. Čula sam kako ispunjava pluća zrakom blistava hodnika, a zatim je nestao kroz vrata s natpisom muški zahod, pokraj moga kreveta. Nije me pogledao, nije me pozdravio, a ja sam se upitala koliko će puta i kako oprati ruke nakon što se pomokri. Ne bih li mu trebala reći da se u operacijsku dvoranu vrati tek nakon temeljita pranja te da onda više i ne izlazi dok ne operira svakoga. Samo sam se nadala da doktor Gábor ne ide piškiti, da uopće nikad ne piški, ili barem ne danas, kad operira mene. Duboko sam udahnula i opet pokušala pronaći zanimljivosti na stropu. Činilo mi se da razabirem geometrijske uzorke, i to rombove, jedan ispod i pored drugoga. U jedan red stanu četiri romba, i tek što sam počela brojiti koliko ih stane po dužini, misli mi je prekinuo zveket koji je dopirao s drugoga kraja hodnika. Podignula sam glavu. Vidjela sam Ákosa, mog Ákosa, koji je stekao i lice i ime otkako mi je stavio rupčić na prsa. Možda ima ženu. Možda čak i djecu. Kao da pokušavam objasniti njegovu ljubaznost, i kao da je u stanju biti ljubazan i suosjećajan samo zato što ima ženu i djecu. Glupost.

Na krevetu tijelo, proziran plav kirurški mantil i kapa, točno kao moja, ali ispod kape gusta, crna kosa. To sigurno nije Évike. Ona ima samo šačicu vlasi na tjemenu, kao kakvo napušteno strašilo, a i svaka je od tih vlasi druge boje, ovisno o tome kako je tog dana obojila kosu. Ljubičasta, crvena, ponegdje crna, siva i sijeda. Sigurno nije navukla kirurški mantil navrijeme, pa je Ákos umjesto nje doveo neku drugu, koju je stavio u red iza mene, kao da idemo na klaonicu. U tijelu koje je mirno ležalo prepoznala sam Brigi. Brigi, majku šestero djece, koja je čak i pred vratima operacijske dvorane izgledala kao da spava u deliriju od sreće što može biti u polusnu, što ima jedan miran dan, što je danas ne zajebavaju ni djeca, ni muž, ni cijela jebena obitelj. Ali prije nego što su stigli do mene, prije nego što sam mogla čuti Brigin poznati glas, njezine pritužbe da u Gyöngyösu nije ovako, da u Gyöngyösu pločice na hodniku nisu bijele, da strop nema romboidni uzorak i da je možda i zahod na drugom mjestu, ljubazna žena u plavoj odjeći izišla je iz trojke, stala do mog uznožja i nježno mi šapnula na uho: sad smo mi, i od te najave, da smo nas dvije zajedno na redu, prošla me jeza, od tjemena, preko ruku i trbuha sve do nožnih prstiju, i više nisam mogla čuti Brigi jer su nas vrata operacijske dvorane tri progutala, da bih polako, poslije Brigi koja je cijele noći spokojno drijemala, napokon zaspala i ja.

Grad mi se sviđao. Podsjećao me na okruženje u kojem sam odrasla, i od te misli iznenada me obuzela snažna čežnja za domom. Možda bi bilo bolje da sam otišla kući, k roditeljima, i sve ovo prebrodila u bolnici u kojoj sam rođena. Ona nam je blizu kuće, moga kreveta iz djetinjstva i naravno, ponajprije moje majke, poznajem ulice, parkove, škole. „U kriznoj situaciji aktiviraju se ukorijenjeni refleksi”, rekla je psihologinja nekoliko tjedana prije, i čini se da je bila u pravu jer ovo je bila krizna situacija, a u krizi sam željela majku. Ali majka bi teško podnijela i samu pomisao na operaciju. Fizički bi, naravno, za mene učinila sve što je moguće. Počela bi s velikom kupovinom kako mi u bolnici ništa ne bi uzmanjkalo. Kupila bi hranu, hrpu slatkiša, gume- ne bombone kakve mi je donosila s tržnice kad sam bila mala, knjige, časopise, uloške, i zapakirala bi mi sendviče sa salamom, kao nekoć za školsku užinu. A onda bi kupila i stvari koje mi uopće ne bi trebale u bolnici. Na primjer, neku lijepu, novu haljinu, možda zgodnu pidžamu, da ne budem tužna, i da prije svega ne budem zapuštena. Kupila bi još i crveni ruž, za koji kaže da mi tako lijepo stoji, kremu za lice, kozmetiku, a prije polaska bodrila bi me da odjenem tu haljinu, da našminkam usne, da budem lijepa u bolnici, da se ne zapustim. Još uvečer bi zvala da mi kaže kako je na ortopediji dežurna sestrična prijateljice Marike Kis, da odem do nje, vrlo je draga i, što je najvažnije, jako

zabavna. Da ne budem tužna, da ne budem sama, jer ako čovjek nije sam, ne može biti ni tužan, i da izgledam lijepo, jer to rješava sve, čak i to što sam tužna. Sutradan bi ispekla tortu, da kuća lijepo miriše kad se vratim kući. U mojoj sobi navukla bi svježju posteljinu, a za tu večer pozvala društvo, da bismo razgovarali o nečemu drugom. O filmovima, kazalištu, muškarcima, o bilo čemu, samo ne o onome što se toga jutra dogodilo u bolnici. Majka bi teško podnijela i samu pomisao na operaciju jer ni sebi ni meni nije dopuštala tugu. Tugovati, plakati i žalovati je loše. Stalno iznova prebirati po onome što se dogodilo, prepričavati, govoriti o tome, također je loše. Treba biti veseo i sretan, kao u američkim filmovima sa Susan Sarandon. To je dobro. Čak i kad se dogodi nešto loše, jer tada Susan Sarandon može plakati, najdulje u jednom kadru. Ali ne onako kao ja, jer Susan Sarandon lijepo plače. Oči joj tek neznatno pocrvene, pa zasuze, i najviše joj dvije-tri suze poteku iz lijepih, smeđih očiju. Pa istog časa duboko udahne, šmrčne, nekoliko puta trepne, i tuzi je već kraj. Jer ona je jaka, nezaustavljivo jaka na filmskom platnu, baš kao moja majka, dok ja jecam, drhteći i ogorčeno danima jecam, lice mi je vlažno i natečeno od sline i suza, tijelo mi je istodobno umorno i bijesno, i neprestano osuđujem sebe, osuđujem svoju okolinu, i ne mogu prestati plakati, ne kao Susan Sarandon u majčinim filmovima. „Bolje je da ti zavide, bolje da te mrze, da budu ljubomorni na tebe, da te krivo shvate i ne vole, ali samo jedno nikomu ne dopusti, samo jedno izbjegavaj u životu, a to je da te nikada, ali nikada ne sažalievaju”, govorila mi je majka dok sam bila mala, što je sigurno i ona čula od bake, i moju majku doista

nikad nitko nije sažalijevao jer je moja majka cijeloga života, dvadeset i četiri sata dnevno, marljivo radila na tome da je se ne može sažalijevati. Ne, dobro sam učinila, sasvim sigurno sam dobro učinila što zbog spontanog pobačaja nisam otišla u roditeljski dom, kamo sam stigla kao novorođenče i odakle sam se s osamnaest godina odselila. Moja majka ne bi mogla sa mnom žalovati za svojim nerođenim unučetom.

I u ovom će gradu sve biti u redu, tješila sam se u autu dok smo se prema bolnici vozili stražnjim cestama koje vode iz sela. Lijep je krajolik, lijepo je vrijeme, lijepi su brežuljci i zavojita cesta kojom smo se spuštali prema gradu, lijepi su OBI, Tesco, Lidl i lijepe su velike, plave oči doktora Gábora. Tek smo se prije nekoliko mjeseci iz Budimpešte preselili u malo selo zbog pandemijskih *lock-downa*, a već mi je pomalo dosadila jednoličnost svakodnevice. Ista lica, uglavnom staraca, ista prodavaonica, s istim konzervama graha na policama. Brinuo se i Lajos, nije to rekao, ali sam vidjela na njemu. Još je trajalo početno oduševljenje svježim zrakom i vlastitim uzgojem iz vrta, i bili smo sretni što ne moramo trunuti u nekom podstanarskom stančiću u glavnom gradu za vrijeme zabrane izlazaka, što uopće ne moramo plaćati podstanarstvo, jer napokon možemo živjeti u vlastitoj kući, u napola dovršenoj kući, koju smo godinu dana prije toga kupili kao vikendicu u tom selu u istočnoj Mađarskoj, za koje bi nam peštanski prijatelji, kad bi čuli riječ Borsod, uvijek odgovorili isto: uhh.

Međutim, od trenutka kad je karantena završila i kad su se svi opet smjeli slobodno kretati i živjeti, bojali smo se. Nismo izgovorili jedno drugomu, možda

ni sami sebi, da se brinemo i strepimo da ćemo nešto propustiti zato što više ne živimo u glavnom gradu, nego u nekom selu Bogu iza leđa, gdje je zrak, naravno, dobar, ali se ništa ne događa, to je samoubojstvo jer će nas jednostavno zaboraviti, a mi ćemo se isključiti iz grada, iz kulturnog života, društva, protoka vremena i promjena. I, što radite tamo na selu, pitali su nas budimpeštanski prijatelji, a mi smo se smijali kao da smo čuli blesavo pitanje, što, što, pa ima života i izvan glavnoga grada, odgovarali smo urotnički, ali smo se istodobno gledali s tjeskobom, pitajući se što onaj drugi misli, hoće li nam ovdje stvarno biti dobro, i ako da, onda koliko dugo. Mojoj gradskoj duši teško je palo i to što ne mogu doći do svega čim nešto poželim. Nismo imali auto, u Budimpešti to nije bio problem, a ovdje je Lajos autobusom išao u ne toliko obližnji gradić po namirnice. Sjeo je na autobus i onog dana kad je prvi test na trudnoću bio pozitivan i još se nismo usudili radovati, pa je odmah ustao i krenuo donijeti još jedan.

Kod kuće sam ga strpljivo čekala. Čula sam glas svoje tete Edit u polugotovoj kući, sjedila sam u gimnazijskom kabinetu za biologiju, u drugom redu, gdje sam obično strepjela da će me prozvati jer bi teta Edit u prvoj polovici sata dugo listala imenik prije nego što bi izabrala svoju žrtvu. „Negativan test još uvijek može biti pozitivan. Da, ne možeš biti sigurna da je test negativan, čak ni kada dobiješ takav rezultat”, rekla je tiho teta Edit, pa se duboko zagledala u oči sisate Móni Molnár iz prve klupe. Nije trebala vikati, svi su napeto slušali njezine riječi, kao i kad je držala predavanje o kontracepciji. „Test treba ponoviti za tjedan dana. Dotad, naravno, ostaje ta nepotrebna velika

uznemirenost. Strah. Što ako. A pritom samo kasni menzes...”, rekla je teta Edit šećući zagonetno među klupama, a Bence Fazekas iz zadnje klupe prasnuo je u smijeh kad je čuo riječ menzes, na što ga je teta Edit prodornim pogledom i rukom koja poseže prema imeniku u trenu ušutkala. „I možeš se samo nadati da nisi ostala trudna”, podignula je opet glas, pogledom prelazeći po onima u trećem redu, duboko se zagledavši u oči svakom učeniku, ponajprije učenicama, ponajprije – osjećala sam – meni. Sjedila sam uspravno i ravnih leđa. Nisam imala što skrivati pred tetom Edit. Štoviše, kad je završila i ušutjela, pokušavala sam joj ponovno uhvatiti pogled, da vidi kako meni to može govoriti koliko hoće, ja razumijem na što misli, ne mora se ni sekunde brinuti, ja sam netaknuta djevica, nikada se čak nisam ni poljubila, zaslužujem peticu, ne jednu, i možda sa zvjezdicom. A onda nekoliko godina poslije, kad sam prvi put u životu napravila test i sa strepnjom čekala rezultat, opet je sa mnom bila teta Edit. Menstruacija mi je često kasnila, pa sam u kući gotovo uvijek imala test za trudnoću. Barem dva, nikada samo jedan. Kao da me teta Edit pratila i u drogerijama dok sam birala među testovima za trudnoću, te bi i prije nego što bih stala u red za blagajnu, zgrabila i tutnula mi u ruku i drugi jer: „jedan negativan test nije test”. A onda se kod kuće nisam usudila vjerovati rezultatu, čak ni nakon drugog testa, i neprestano sam se bojala i zabrinuto opipavala grudi, preklinjala tetu Edit i živkala tadašnjeg dečka, što će sada biti, što ćemo sad i kako ćemo i što da radimo, sve dok, s nekoliko dana zakašnjenja, nisam dobila bolnu i obilnu menstruaciju.

Samo što je test ovaj put iznimno bio pozitivan. Da bih smjela povjerovati u rezultat i da ne razočaram tetu Edit, htjela sam još jednom provjeriti. Ali sam pogriješila. Možda je to bilo zbog kaosa selidbe, ali u kutiji s lijekovima našla sam samo jedan jedini test. Onaj jedan koji je pokazao pozitivan rezultat i nakon kojeg smo kao ošamućeni, ali ipak s osmijehom, Lajos i ja sjeli natrag, svatko za svoj radni stol. A kad je stigao iz grada, Lajos mi je tutnuo u ruku test rekavši da ne zna je li kupio dobar, pa otišao u kuhinju raspakirati stvari, kao da nije ni trunke živčan. Više ni ja nisam bila. Sve je postalo prirodno. Pa i to što sam bez ikakve drame ili scene otišla u WC, i to što su se za deset sekundi opet pojavile dvije crtice, i to što sam dozvala Lajosa i čula njegove korake, kako dolazi, i što sam mu jednostavno, sjedeći na WC-u sa spuštenim gaćicama, pokazala te dvije crtice, i gotovo. Bila sam tu, bila sam trudna. Nekoć sam mislila da ću biti tajanstvena. Eventualno će dobiti neko pismo s mozgalicom čije će rješenje biti u kojem se tjednu nalazim. Ili ću čekati toliko dugo da mu mogu reći i je li dječak ili djevojčica. Čak sam razmišljala da unajmim avion i da natpis na nebu bude, trudna sam, pa da preleti nad našom kućom u podne, dok mi ležimo vani u vrtu na bujnom travnjaku pored lijepo uređene cvjetne gredice, pobrinut ću se da budemo ondje, i znala sam da sam sve to naučila od majke, iz njezinih filmova sa Susan Sarandon, i iz rođendana iznenađenja koje je organizirala, kad bi tjednima unaprijed telefonirala i dogovarala tko će i kada i odakle iskočiti iz mraka pred slavljenika, treba li torta iznenađenja biti prije ili poslije plovidbe iznenađenja, i treba li iznenađenje iznenađenja biti prije ili poslije

torte, da bi na kraju dana primijetila kako je, zapravo, rođendan iznenađenje dobro onomu tko ga organizira, odnosno njoj. Sjedila sam dakle na WC-u i mirno primila na znanje, dobro, onda ćemo biti roditelji. Bili smo sretni. Nije mi se uzlupalo srce. Osjećala sam, i mislim da sam uspjela razumjeti, da moje tijelo prolazi kroz promjene. Da je nešto drukčije. Te večeri Lajos je po mojoj želji skuhao fantastičnu večeru, nije mi dao da operem posuđe, i gotovo me pod ruku otpratio do kupaonice, a zatim do kreveta, gdje me dodirivao kao da sam rijetko i osjetljivo oslikano jaje. Uživala sam.

Onda sam nekoliko dana poslije počela kovati ozbiljne planove. Nikome nisam rekla, ali sam se usrala od straha. Rodit ću. Bože dragi. Pa ja ne mogu ni točno izračunati kad sam zadnji put imala menzes, u kojem sam tjednu, kada ću roditi. Možda u siječnju. Ili u veljači. Sigurno je to da će biti hladno. Ali dobro ćemo se zagrijati. Samo prvo treba uvesti plin u kuću. Na ploču u predsoblju napisala sam nove zadatke, među njima i to da moram kupiti još testova, naručiti se kod ginekologa, obaviti veliku kupovinu. Organiziranje, planiranje i pisanje popisā nisam gledala kao na buđenje majčinskih nagona jer sam već dugo tako funkcionirala. Voljela sam s Lajosom graditi zajedničko domaćinstvo. Dok nismo živjeli zajedno, željela sam samo da napokon svake večeri dolazimo u zajednički stan. Htjela sam večerati što je on skuhao, htjela sam oprati suđe poslije njega i htjela sam prostrijeti rublje koje je on oprao. Preplavio me dobar osjećaj kad sam na sušilu vidjela svoje gaćice pored njegovih bokserica. Kad bih smislila novi, zamršeniji zadatak, poput bušenja zida za tapiseriju ili zrcalo, to bih napisala na

ploču i uz to dodala ime odgovorne osobe: Lajos. A on bi, kad bi završio, uredno precrtao ili obrisao, pa sam ja na to mjesto mogla napisati novi zadatak. Voljela sam taj ritual, ritam našega zajedničkog života. Bude li sve išlo dobro, bit će nas troje, to je samo jedno više od dvoje, tješila sam se. Ionako ćemo dobiti puno stvari od obitelji, sve to treba probrati, namještaj prebojiti, odjeću oprati, izglacati, smjestiti na police ili u ladice prebojena namještaja, obući dijete. A kad završimo, odjeća će biti prljava, pa će sve početi ispočetka. Iznova će trebati prati, glačati, obući odjeću, pa je skinuti, prati, glačati, taj kontinuitet zadovoljava nagonske, majčinske potrebe budućeg roditelja. Ali, nekoliko stvari sigurno ćemo morati kupiti, razmišljala sam dok sam prala posuđe, i čim sam na to pomislila, sjetila sam se samo pelena, onih hrpa pelena koje sam vidjela kod šogorice kad je bila trudna s Mirom, i cijelu su joj smočnicu zauzimale pelene, a nakon poroda te su se pelene prelijevale iz kante za smeće, cijela ih je kanta bila puna, kad god sam htjela nešto baciti, poklopac se nije mogao zatvoriti jer je kanta bila prepuna pelena nabreklih od kakice i mokraće.

Šogorica je također već živjela u selu sa svojom obitelji. Selili smo se zajedno, istog dana, u konvoju. I oni su se bojali jesu li donijeli dobru odluku, ali Mirino sretno trčkanje brzo je uvjerilo Réku da će s djetetom biti bolje na selu nego u budimpeštanskom smogu. Miru sam nekoliko puta čuvala i u Budimpešti, nedugo nakon njezina rođenja, kako bi Réka mogla odspavati. I to je zvučalo grozno. Da žene s djecom ne mogu spavati. Jesu li zato stalno tako nervozne? Ja to neću podnijeti jer obožavam spavati. Krenula sam iz

budimpeštanskoga podstanarskog stana i za deset minuta stigla k njoj. Réka je dotad već odjenula nekoliko mjeseci staru Miru u zimski kombinezon i pričvrstila mi nosiljku za bebe. Voljela sam onu koja se stavljala na trbuh jer sam joj tako mogla vidjeti lice, i tada sam napokon dobila malu, plavooku, mirisnu i, najvažnije, usnulu i mirnu Miru. Išle smo u park, i obično sat vremena nije bilo nikakvih problema. Ako bi se ipak probudila, trebalo ju je ljuljati gore-dolje, jer bi inače počela zaglušujuće plakati. Jednom prilikom već sam bila na pedesetom ljuljanju dok nije zaspala, jer sam brojila u sebi, kao na satu aerobika. Pokret je bio potpuno isti, saviti noge, koljena ne smiju ići ispred gležnja, a Mirino je tijelo bilo jamstvo da se to neće dogoditi. Vježbu sam radila sa sedam kilograma umotanih u kombinezon, a kako je nakon pedesetog još uvijek stenjala, tek sam se oko stotog usudila zaustaviti. Gledala sam pješčanik na obližnjem igralištu. Nisam htjela sjesti, da ne bi počela sve ispočetka, pa sam radije šetala amo-tamo među drugom djecom. Jedan je dječak drugom uzeo lopaticu, pa mu njome razorio pješčanu kulu. Joj, Bože, pomislila sam, kako je dobro da sam to već prošla, ne moram na igralištu braniti svoju pješčanu kulu. „Ne plači, uzmi svoju igračku natrag, uzmi mu je. Zločest dječak. Uzmi mu je, hajde. Reci mu da je tvoja”, gundala je majka uplakana dječaćića. Dvojica dječaka sjedila su dva metra jedan od drugog. Jedan, rušitelj, s poluotvorenim je ustima tupo zurio preda se te i dalje ukradenom lopaticom prtljao na mjestu razorene kule. Drugi, uplakani musavac ponekad je izgledao kao da će se ugušiti jer je dugim sekundama samo sjedio, ukočena lica, obješenih usta i suznih očiju, a zatim je ponovno

udahnuo, bolno zavrištao visokim glasom, dok su mu ruke nemoćno visjele. Bljeskale su mi blijede uspomene i nisam zavidjela malenu dječaku. „Hajde, idi do zločestog dječaka, idi”, čula sam ponovno njegovu majku.

S usnulom Mirom obično bih otišla i u kafić. Uopće mi se nije pila kava, nego sam nastavljala kretanje više kako bih ponovno osjetila koliko je s njom nego bez nje drukčije šetati ulicom među ljudima. Oni koji su nam dolazili u susret smiješili su se. U početku sam mislila da je to slučajnost, ali nakon trećeg ili četvrtog puta već sam se naviknula da je taj osmijeh namijenjen djetetu, odnosno tome što se šećem s usnulim djetetom i što smo slatki. Automobili bi se zaustavljali čak i kad nije bilo zebre, vozači bi mi mahnuli, neka samo prijeđem. Ljubazno bi se smiješili, a katkad čak i mahali. U kafiću bi konobar za šankom šapćući rekao, to je šestodevedeset forinti, i pritom teatralno podignuo kažiprst na usne. Oni koji su stajali iza mene nisu bili nestrpljivi kad sam tražila još malo mlijeka, nego su pitali koliko je dijete staro. Nisam im odala da nije moje dijete. Priča bi nam bila dulja, a i što se to njih tiče, neka samo zavide.

Nakon kave krenule bismo natrag. S jedne strane zato što je vrijeme spavanja isteklo i Mira se počela buditi, s druge strane, zato što mi je i tih sat vremena bilo sasvim dovoljno igranja s bebom, i već sam htjela ići za svojim poslom. Trenutak Mirina buđenja svaki je put bio jednako fantastičan. Kad bi snažno uzdahnula, gotovo sam sigurno mogla očekivati da će se to začas dogoditi, da će začas otvoriti oči. Tada bih se povukla na rub pločnika, ne zato da ne ometam prolaznike, već više zato da oni ne ometaju nas. Polako bi otvorila

čiste, ljubičastoplave oči i duboko pogledala u moje. Tada bi sve oko nas nestalo. Pločnik, prolaznici, automobili parkirani pored nas, beskućnici koji se motaju kraj prodavaonice i sve zgrade, utihnuli bi tutnjava trolejbusa, trubljenje i vika, i ne bih osjećala ni smog, ni smrad psećeg izmeta, ni cigarete oko nas. Samo Mirine plave oči, i u njima beskraj.

Važno je i to, pametovala sam sama sebi s testom u ruci, da sada brzo, prije nego što se ovo dijete rodi, posvetim što više vremena sebi i nama. Jer navodno ćemo poslije poludjeti i nećemo se ni viđati. Sada je još lako, govorili su poznanici s djecom, jer nemamo djecu. Tako bi nam odgovarali. Vidjet ćeš kad budeš imala dijete. Nećete imati vremena jedno za drugo. Ljubav će proći. Tada ćeš saznati. Što? To. Što? To. Sve. Saznat ćeš sve kad budeš imala dijete. Kao da dotad ništa ne znamo. Kao da smo dotad i mi djeca, potpuno glupi i neinformirani. I ponajviše naivni. Svi su ti ljudi oko nas izgledali nesretno u svojim brakovima, i svaka njihova riječ, svaki postupak sugerirao je da ćemo i mi mrziti jedno drugo kad budemo imali dijete. Tada. Jedno drugo. Toga sam se najviše bojala jer moj brak nije bio samo u redu, nego je čudesno funkcionirao, i toga se nisam htjela odreći. Voljela sam voljeti, poštovati i cijeliti svog muža.

I voljela sam i Miru i vrijeme provedeno s njom. Kad bi u rijetkoj prigodi prespavala kod nas, bilo je lijepo okupati je, pogledati joj u oči, uspavati je, pričati joj priče, ugnijezditi se pored nje, ugasiti svjetlo pa slušati kako mljacka, uzdiše, štuca, a onda plače i šmrcavo viče da joj nedostaje mama, a sutradan ujutro zadovoljno gledati kako pojede tri kuhana jaja. Ali najviše

sam voljela kad bi nedugo nakon doručka došli po nju. Tada se moglo ispričati što se dogodilo sinoć, poslušati Miru kako se smije na svoj račun, a onda napokon pospremiti njezine igračke, pospremiti njezin krevet, uključiti perilicu rublja, oprati posuđe, pripremiti ručak, prostrijeti rublje, odnosno započeti dan. Bila mi je zastrašujuća pomisao da po moje dijete nitko neće doći kad bude spavalo kod nas, i da će uvijek, svaki Božji dan spavati kod nas. Kod kuće. Možda ću ga za koju godinu moći ostaviti Réki na jednu noć, u subotu navečer, da muž i ja napokon budemo nasamo, pa ćemo onda raditi ono što rade drugi parovi s djecom kad se djece oslobode: spavat ćemo i jesti. Onda ćemo sutradan mi morati ići po dijete. Osjećala sam se loše zbog takvih misli, pa što bi rekla moja majka, koja je već tada sjedila na iglama čekajući unuča, što bi u selu rekla teta Ilus, koja nam je toliko pomogla otkad smo se doselili, što bi rekla Réka, što bih rekla ja. Znam da ću uživati u svakom trenutku, dok ću istodobno poludjeti u svakom trenutku jer će se sve vrtjeti oko njega, kao oko Mire, koja stalno brblja, od nje se ne može doći do riječi, niti javiti za pozitivan test, i rekla sam Réki, dok se Mira hvatala za njezine noge i piskutala mama, mama, mama, mamice, rekla sam joj, još uvijek ne vjerujem da sam trudna, vidim samo dvije crtice na testu, to ništa ne znači, a Réka je odgovorila, moje dvije crtice su mi ovdje među nogama, i jedva da od njih išta čujem.

Odlučila sam da moram odrasti, ne mogu ostati dijete, neodgovorno dijete koje će dobiti dijete. Na dan prvog testa prestala sam pušiti cigarete, nisam pila ni kavu, ni špricer, ni pivo. Kći tete Ilus, Ila, koja je živjela

u obližnjem gradu, smijući se rekla je, ma daj, draga, to je najmanje što možeš učiniti, a i ja sam se smijala, da, naravno, znam, nije to ništa, iako mi budućnost nije bila baš privlačna, sjediti s čašom vode u ruci u deset navečer pored Lajosa i gostiju u vrtu, i u početku sam ludjela za cigaretom ili čašom vina, a dok su gosti pili, čak sam i izračunala za koliko ću tjedana to smjeti ako sve bude u redu. Bilo je neobično što se povlačim, i mislila sam da će to vjerojatno tako i ostati neko vrijeme tijekom trudnoće, pa čak i nakon poroda, jer ću morati dojiti, kupati, uspavljivati, stavljati u krevetac, ustajati, a ne piti špricer vani u vrtu, kao što sam to činila dosad. Hoću li se i ja promijeniti? Hoću li postati umorna i nervozna, hoće li me muž i gosti živcirati, hoću li živjeti samo za svoje dijete, kao što sam to vidjela na toliko žena prije, koje kažu da je to pravilo?

Ila je kao naturopat velik naglasak stavljala na pravilnu prehranu, te bi se jednom tjedno pojavila u selu da obere vrt svoje majke. Nosila je povrće i voće kući u obližnji gradić, gdje je živjela s mužem i dvoje djece. K majci je dolazila po bio povrće i bio voće, koje je majka zvala drukčije: povrće i voće. Ila je preporučila glavnog liječnika koji radi u bolnici županijskog središta. Treba ti doktor Gábor, rekla je oduševljeno kad smo se srele na glavnoj ulici, njega treba tražiti u bolnici. Nedugo nakon što smo se razišle, zazvonio mi je telefon, teta Ilus pitala je hoće li mi donijeti kolača, juhe od graha, jesam li se dobro pokrila oko struka, a onda je prešla na ono zbog čega je zapravo posegnula za telefonom, sada kad sam u ovoj situaciji, usudi se to spomenuti, rekla je, neka joj vjerujem, vrijedilo bi napokon otići na misu, bit će lijepa svetkovina Tijelova, crkva će sva

biti u cvijeću, a obred će služiti filipinski svećenik, jako lijepo govori mađarski, računam na vas, rekla je, a onda se veza prekinula. Nisam stigla čak ni pitati što jedan siroti, nesretni filipinski svećenik radi ovdje, Bogu iza leđa. Gotovo je istog časa ponovno zazvonio telefon, bila je to Ila, kći tete Ilus, koja je naslijedila majčino ime i dobre navike, da pruža pomoć i daje savjete, kakve prenatalne vitamine trebam uzimati, a kakve ne, da po mogućnosti izbjegavam mahunarke, a ako me njezina majka nazove da mi donese juhu od graha, da je ljubazno odbijem i slobodno joj kažem da grah i sve vrste mahunarki sadrže fitoestrogen, da, i složenac od mahuna, koji će mi htjeti dati, da meni to sada ne treba.